

สภาพปัญหาและแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ ในเขตกรุงเทพมหานคร
Problems And Guidelines for Gathering Evidence in Investigating Fire Crime Scenes
in Bangkok Metropolitan Region

จารุกุล ยินดี^{1*}, นพรุจ ศักดิ์ศิริ², ศิริพร นุชสำเนียง³

Charukun Yindee^{1*}, Noparuj Saksiri², Siriporn Nuchsumneang³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{2,3}รองศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹Forensic Science Silpakorn University

^{2,3}Associate professor, Forensic Science Silpakorn University

Corresponding Author: Email:mildcharukun.study@gmail.com

(Received: October 10, 2024; Revised: October 20, 2024; Accepted: November 9, 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและเสนอแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 16 คน ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ยังพบปัญหา เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจ การบริหารจัดการในสถานที่เกิดเหตุ รวมถึง งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ และพบปัญหาจากภายนอก เช่น ช่องว่างกฎหมาย ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ภาวะเศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น โดยผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษานี้สามารถนำไปปรับใช้เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเพลิงไหม้ของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยาน ซึ่งได้เสนอแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเพลิงไหม้ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ เพิ่มงบประมาณสำหรับอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานคดีเพลิงไหม้ ให้ความรู้แก่ประชาชน รวมถึงการแก้ไขหรือเพิ่มเติมข้อกฎหมาย

คำสำคัญ: คดีเพลิงไหม้; ชั้นสอบสวน; ปัญหา; แนวทาง; การรวบรวมพยานหลักฐาน

Abstract

This research was to study the problem and propose guidelines for gathering evidence in investigating fire crime scenes. The research was qualitative in nature. The research instrument is a semi-structured interview form with in-depth interviews with 16 key informants. The study found that there are still issues with fire scene inspections. Due to the lack of knowledge and understanding of the officers involved, the management of the incident location, including the budget and equipment used in performing duties, and external problems such as legal loopholes, the public lacking knowledge and understanding when a fire occurs, the economic downturn, and technology to assist in performing duties. The analysis in

this study can be used to improve or develop evidence collection in forensic fires, investigators, prosecutors, and relevant agencies, especially in the prevention and maintenance of the scene and witnesses, have proposed guidelines for collecting evidence in fire cases involving relevant officials. Prepared the guidelines for evidence collection in fire investigations, increased budgets for equipment and tools used in fire investigations, and educate the public, including amending or supplementing legislative provisions.

Keywords: Fire Crime Scene; Investigation; Problem; Guidelines; evidence gathering

1. บทนำ

ปัจจุบันมีเหตุเพลิงไหม้เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งซึ่งจากสถิติของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในปี 2566 เกิดอัคคีภัยสูงถึง ร้อยละ 60 ของสาธารณภัยทั่วประเทศ ซึ่งเป็นภัยที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และมีการสูญเสียต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินอย่างมหาศาล ซึ่งการเกิดไฟไหม้จากเหตุดังกล่าวเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวประชาชนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ รวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ และส่วนของโครงสร้างบ้าน ที่อยู่อาศัยที่มีระยะเวลาชาน ก็มี ความเสี่ยงต่อการเกิดเพลิงไหม้สูง เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้ามีความเสื่อมสภาพ โครงสร้างอาคารที่ไม่มั่นคง ก็อาจทรุดตัวได้เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ซึ่งเมื่อเกิดเหตุไฟไหม้ขึ้น สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ภายในที่เกิดเหตุมักจะถูกเผาไปด้วย จึงอาจทำให้พยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการหาสาเหตุของการเกิดไฟไหม้ โดยเหตุเพลิงไหม้สามารถเกิดได้จากหลายเหตุปัจจัย เช่น สารเคมี การเผาไหม้เชื้อเพลิงธรรมชาติ อุปกรณ์ไฟฟ้าลัดวงจร ประกายไฟจากการเสียดทานของเครื่องจักรไฟฟ้า หรือการที่วัสดุไวไฟเกิดการสัมผัสกัน และจากการลอบวางเพลิง ซึ่งในกรณีที่ทำให้เกิดเพลิงไหม้นั้น เป็นไปได้ว่าเกิดจากมีผู้กระทำการใดให้เกิดเพลิงไหม้หรือเกิดเพลิงไหม้ด้วยสารเคมีหรือเกิดเพลิงไหม้ด้วยปฏิกิริยาของตัวมันเอง ซึ่งบางกรณีเกิดเพลิงไหม้โดยไม่ทราบสาเหตุ หรือพยานหลักฐานถูกเผาไหม้จนหมด จึงเป็นการยากแก่การสืบสวนสอบสวน และการค้นหาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ เพื่อหาสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ รวมทั้งเป็นการยากแก่การหาผู้กระทำความผิด หรือในกรณีที่พบพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุซึ่งต้องนำพยานหลักฐานมาผ่านกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอุปกรณ์อาจมีจำนวนจำกัดและมีเพียงบางภาคส่วน รวมทั้งเจ้าหน้าที่มีความรู้ทางด้านเหตุเพลิงไหม้ โดยเฉพาะอาจมีจำนวนจำกัด ซึ่งอาจทำให้พยานหลักฐานต่างๆ ได้รับการตรวจสอบไม่เพียงพอ เช่น กรณีเพลิงไหม้อาคารอเนกประสงค์ ตามคำวินิจฉัยสำนักความรับผิดชอบทางแพ่ง ซึ่งการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ได้มีการเคลื่อนย้ายวัตถุจึงทำให้สภาพที่ตรวจไม่ต่อเนื่องตรงตามสภาพที่แท้จริง จึงไม่สามารถลงความเห็นยืนยันสาเหตุที่แท้จริงได้ และในกรณีเหตุเพลิงไหม้อาคาร ซึ่งไม่พบวัตถุพยานในการใช้วางเพลิง และไม่พบหลักฐานใดที่เกิดจากไฟฟ้าลัดวงจร และไม่ทราบว่าผู้ใดเป็นคนร้าย

ด้วยเหตุที่การรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ รวมถึงการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้คลี่คลายสาเหตุการเกิดเพลิงไหม้ได้ ดังนั้นอุปกรณ์ที่มีการใช้งานที่เฉพาะตัวและใช้เทคนิคพิเศษ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและช่วยในการตรวจวัตถุพยาน รวมถึงความรู้ความสามารถของพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถ้ามีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีทั้งในด้านการใช้อุปกรณ์ การมีจำนวนอุปกรณ์ที่เพียงพอต่อเจ้าหน้าที่ การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอย่างถูกต้องตามหลักการ รวมทั้งมีความรู้ในด้านกฎหมายการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน และมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่ช่วยในการรวบรวมพยานหลักฐานให้มีประสิทธิภาพ และรวบรวมพยานหลักฐานอย่างถูกต้องตามขั้นตอน ก็จะส่งผลให้นำพยานหลักฐานที่ได้จากสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ มาใช้กระบวนการยุติธรรมได้อย่างถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

ดังนั้น ข้อค้นพบการวิจัยในครั้งนี้ จะสร้างประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุรวมถึงพยานหลักฐานอื่นๆ ในคดีเพลิงไหม้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างถูกต้อง

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในคดีอาญา

หน้าที่ของพนักงานสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติว่า ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกร้องหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

การสอบสวนคดีอาญาที่ขอด้วยกฎหมาย

ทำโดยเจ้าพนักงานที่กฎหมายกำหนดให้เป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) วางหลักว่า พนักงานสอบสวนหมายความว่าเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11) วางหลักว่า การสอบสวนหมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือการพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องโทษ

การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

หน้าที่ของพนักงานสืบสวนหรือสอบสวนที่เข้าถึงที่เกิดเหตุเป็นคนแรก

ขั้นตอนพื้นฐานการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

เป็นกระบวนการตามหลักสากล แบ่งเป็น 12 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อม (Preparation) เป็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมจากการประเมินการตรวจหาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และวางแผนการแบ่งหน้าที่ของบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคคลและเครื่องมือ รวมถึงการประเมินสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการเมื่อถึงสถานที่เกิดเหตุ (Approach of scene) โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ควรมีการวางแผนปฏิบัติงาน โดยวางกรอบแนวทางการตรวจที่เกิดเหตุเมื่อมาถึง

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ (Protection of scene or Secure the scene) โดยเริ่มจากการประเมินข้อมูลจากบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุก่อนหน้านั้น เพื่อนำมาประเมินขอบเขตสถานที่เกิดเหตุ และหลังจากกำหนดขอบเขตสถานที่เกิดเหตุแล้ว ต้องมีการกำหนดบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจสั่งการในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ และต้องบันทึกโดยละเอียดว่ามีผู้ใดเข้า - ออก บริเวณสถานที่เกิดเหตุ และต้องป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้น (Initiate Preliminary Survey) เป็นการที่พนักงานสอบสวนเริ่มทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ โดยกำหนดรูปแบบ วิธีการ การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้เหมาะสมกับสภาพของสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงการบันทึกสภาพต่างๆไป

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินวัตถุพยานที่พบในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ (EVALUATE PHYSICAL EVIDENCE POSSIBILITY)

ขั้นตอนที่ 6 การบรรยายสภาพของสถานที่เกิดเหตุ (Prepare Narrative Description) เป็นการบรรยายสภาพทั่วไปของสถานที่เกิดเหตุ ทั้งก่อนและหลังตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 7 การถ่ายภาพในสถานที่เกิดเหตุ (Depict scene photographically) เป็นการอธิบายวิธีการถ่ายภาพบริเวณสถานที่เกิดเหตุประกอบรายงาน โดยการถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ การถ่ายภาพระยะไกล การถ่ายภาพระยะกลาง และการถ่ายภาพระยะใกล้ ให้ครอบคลุมสภาพหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 8 การจัดทำแผนผัง/แผนที่ สเกตช์ภาพสถานที่เกิดเหตุ (Prepare diagram/sketch of scene) โดย เป็นการสเกตช์ภาพสถานที่เกิดเหตุ โดยมีการกำหนดทิศ มาตรฐาน และระยะต่างๆ

ขั้นตอนที่ 9 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอย่างละเอียด (Conduct Detailed Search) เป็นขั้นตอนที่พนักงานสอบสวนทำการค้นหาวัตถุพยานที่อาจพบในสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 10 การบันทึกและตรวจเก็บวัตถุพยาน (Record and Collect Physical Evidence) ความสำคัญของการตรวจเก็บวัตถุพยาน จนถึงขั้นตอนการรวบรวมและจัดส่งวัตถุพยานจากสถานที่เกิดเหตุจากร่างกายของผู้เสียหายหรือผู้ตาย อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

ขั้นตอนที่ 11 การตรวจสอบขั้นสุดท้าย (Conduct Final Survey) เป็นการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุครั้งสุดท้าย เป็นการทบทวนเกี่ยวกับการวิเคราะห์รูปแบบทั้งหมดของ การตรวจค้นหาเพื่อให้มั่นใจว่าวัตถุพยานได้ถูกเก็บ และสถานที่เกิดเหตุได้ผ่านการดำเนินการตามขั้นตอนเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะส่งคืนและออกจากสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 12 การออกและส่งคืนสถานที่เกิดเหตุ (Release Crime Scene) เป็นการออกและส่งมอบคืนสถานที่เกิดเหตุ

ฉันทนา วัณนิพิฐพงษ์ (2565) ศึกษาสมรรถนะในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวน ด้านความรู้ ทักษะในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ปัจจัยการสนับสนุนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ โดยพบว่าไม่สามารถปฏิบัติได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากมีภาระงานมากและขาดแคลนพนักงานสอบสวน รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่เหมาะสมไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

พิสิฐฐ์ สีงากี (2561) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้อำนาจและดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยพบว่า มีปัญหาในส่วนมาตรา 131 ในการให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งเป็นการเปิดช่องว่างให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายมากเกินไป ซึ่งทำให้ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม และในการตรวจพิสูจน์ตัวอย่างส่วนประกอบตามร่างกายจากผู้ต้องหาและผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแต่ต้องกระทำเพียงจำเป็นและตามสมควร ซึ่งเป็นการให้ดุลพินิจพนักงานสอบสวนในการพิจารณาถึงพยานหลักฐานเพื่อเพียงพอต่อการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายซึ่งอาจทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมได้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

อัญชิสรา จิตราภิรมย์ (2563) ศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน โดยพบว่า การใช้ดุลพินิจในการเลือกพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาในสำนวนสอบสวน กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่ออำนวยการอำนวยความยุติธรรม โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง กำหนดให้ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี ต้องชั้นสูตรพลิกศพเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนยังมีปัญหาอยู่

4. วิธีดำเนินการ

4.1 รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการศึกษาภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยจัดทำประเด็นคำถามสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ ของงานวิจัยก่อนลงพื้นที่ ผู้วิจัยได้ รวบรวมข้อมูล จากแหล่งต่างๆ

4.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก

1) เป็นบุคคลที่ผ่านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะคดีเพลิงไหม้มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

2) ครอบคลุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัย

3) สามารถให้ข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษาได้เป็นอย่างดี จากประสบการณ์โดยตรง เพื่อครอบคลุมในข้อมูลที่ให้มากที่สุด

4) ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยได้กำหนดบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) รวมทั้งสิ้น 16 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุ จำนวน 5 คน 2) พนักงานสอบสวน จำนวน 5 คน 3) พนักงานอัยการ จำนวน 2 คน 4) ทนายความ จำนวน 2 คน และ 5) เจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัย จำนวน 2 คน

4.3 เครื่องมือและวิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยสร้างชุดคำถามจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งขั้นตอนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตำแหน่งการปฏิบัติหน้าที่และบทบาทที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาภายในหน่วยงานและแนวทางการแก้ไข

ส่วนที่ 4 สภาพปัญหานอกหน่วยงานและแนวทางการแก้ไข

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะหรือแนวทางแก้ไขปัญหาของการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

โดยทั้งห้าส่วนจะถูกนำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ 5 ชุด ได้แก่ 1 สำหรับสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน 2 สำหรับสัมภาษณ์พนักงานสอบสวน 3 สำหรับสัมภาษณ์พนักงานอัยการ 4 สำหรับสัมภาษณ์ทนายความ 5 สำหรับสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ประกันภัย

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงจากกรอบแนวคิดการวิจัย และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

2) การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป โดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Analysis) คือ การใช้การตีความหมายเพื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และสัมภาษณ์

โดยเมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.4.1 ขั้นตอนการจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระเบียบ

4.4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้ทำการจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบแล้ว เมื่อเห็นถึงส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นอีกครั้งหนึ่ง

4.4.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ซ้ำ ขั้นตอนนี้จะกระทำต่อเมื่อมีการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของข้อมูลเท่านั้น โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาใหม่จากการสัมภาษณ์เข้ากับข้อมูลเดิมที่มีอยู่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอต่อการตอบคำถามงานวิจัย

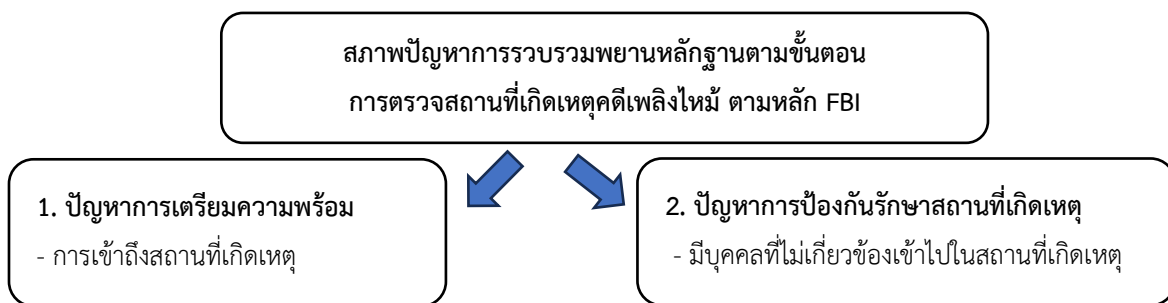
4.4.4 ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

5. ผลการศึกษา

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 สภาพปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ โดยการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ ตามหลัก FBI 2) สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน 3) สภาพปัญหานอกหน่วยงาน

5.1.1 สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ ตามหลัก FBI แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ ตามหลัก FBI

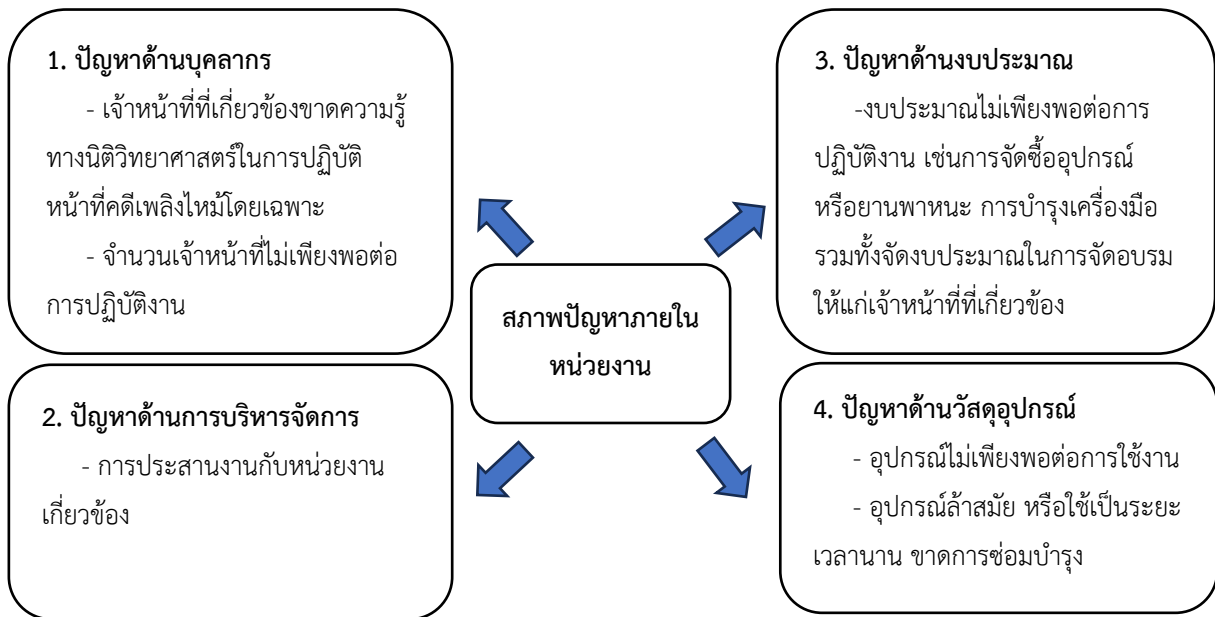
1) ปัญหาการเตรียมความพร้อม

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าถึงสถานที่เกิดเหตุล่าช้า เนื่องจากสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานทางเข้าออกที่มีขนาดเล็กหรือเป็นชุมชนแออัด ทำให้มีการลำเลียงอุปกรณ์และเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุได้อย่างลำบาก

2) ปัญหาการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ

ปัญหาประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงเข้ามาในที่เกิดเหตุ ส่งผลให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องมายุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน มีการเคลื่อนย้ายวัตถุพยาน สถานที่เกิดเหตุเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พยานหลักฐานต่างๆไม่อยู่ในสภาพเดิม

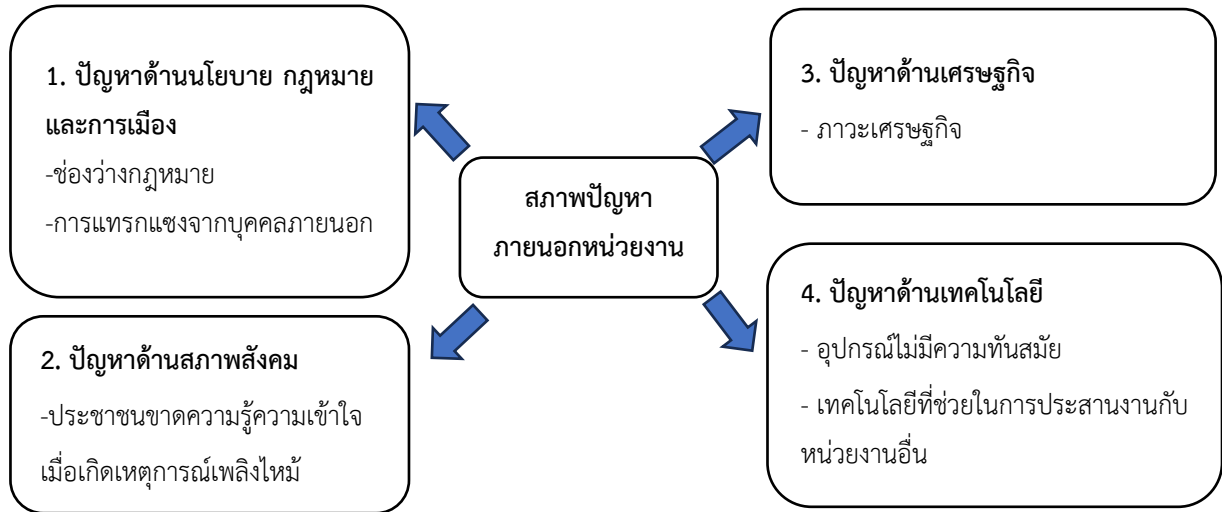
5.1.2 สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน

- 1) ปัญหาด้านบุคลากร
เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจ ทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะ ส่งผลให้มีการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพยานหลักฐานคลาดเคลื่อน และจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ
- 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ
การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่าช้า เนื่องด้วยมีหลายขั้นตอนในการประสาน และอาจติดขัดในเรื่องของระเบียบแต่ละองค์กร
- 3) ปัญหาด้านงบประมาณ
งบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ พาหนะ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงอุปกรณ์ขาดงบประมาณในการซ่อมบำรุง
- 4) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์
วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน หรือใช้ในการป้องกันสถานที่เกิดเหตุ ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน รวมถึงเครื่องมือมีความล้าสมัย ขาดการซ่อมบำรุง

5.1.3 สภาพปัญหาภายนอกหน่วยงาน แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 สภาพปัญหาภายนอกหน่วยงาน

1) ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง

ช่องว่างกฎหมายในการให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ส่งผลให้เกิดปัญหาการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน

2) ปัญหาด้านสภาพสังคม

ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาในสถานที่เกิดเหตุ ด้วยความไม่รู้กฎระเบียบต่างๆ หรือขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้

3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ภาวะเศรษฐกิจส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณที่น้อยลง ซึ่งไม่เพียงพอที่จะกระจายไปยังหน่วยงานต่างๆ ได้

4) ปัญหาด้านเทคโนโลยี

อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่มีความล้าสมัย ไม่ได้อัปเดตเทคโนโลยี และเทคโนโลยีที่ใช้ในการประสานงานหรือติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันยังไม่ครอบคลุม

5.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

แนวทางการปฏิบัติงานในการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ โดยได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสารและจากภาคสนาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ โดยมีแนวทางดังนี้

1) จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

1.1 จัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ให้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติงานไปในทางเดียวกันได้อย่างถูกต้อง

1.2 เพิ่มช่องทางการประสานงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสะดวกและรวดเร็วต่อการแจ้งเหตุ หรือเข้าพื้นที่เกิดเหตุ หรือการส่งข้อมูลสถานที่เกิดเหตุให้เจ้าหน้าที่ทราบ

2) เพิ่มงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

2.1 จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ ยานพาหนะ ให้เพียงพอต่อความต้องการตามศูนย์พิสูจน์หลักฐาน สถานีตำรวจแต่ละแห่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจัดสรรงบประมาณสำหรับการบำรุงรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ รวมถึงพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

2.2 เพิ่มอัตราการจ้างบุคลากรเพื่อให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการลดภาระงานให้เหมาะสมตามกำลัง และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่มากขึ้น

3) ให้ความรู้แก่ประชาชน

ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่คู่มือการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ให้แก่ประชาชนทราบ รวมถึงให้ความรู้ในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้

4) แก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมพยานหลักฐาน และมีบทลงโทษทางอาญาสำหรับบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

4.1 แก้ไขข้อกฎหมาย ในการกำหนดปริมาณของโทษมาเป็นเกณฑ์เพื่อให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ซึ่งหากไม่มีการกำหนดปริมาณของโทษ จะช่วยให้เข้าถึงข้อเท็จจริง และตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานโดยผู้เชี่ยวชาญได้ง่ายขึ้น รวมถึงการเพิ่มบทลงโทษทางอาญากรณีมีบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายพยานหลักฐาน

4.2 การกำหนดขอบเขตอำนาจ หรือแก้ไขข้อกฎหมายในการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด โดยให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะ มีส่วนในการพิจารณาหรือใช้ดุลพินิจในพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรมในการนำพยานหลักฐานมาใช้ประกอบสำนวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การอภิปรายผล

6.1 สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนการตรวจสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ ตามหลัก FBI มีดังนี้

1) ปัญหาขั้นตอนการเตรียมความพร้อม

(1) ปัญหาการเข้าถึงสถานที่เกิดเหตุ

จากผลการศึกษาพบว่า กรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้ในเขตชุมชนหรือสถานที่ที่เข้าถึงได้ยาก ทำให้เจ้าหน้าที่มาถึงสถานที่เกิดเหตุล่าช้า เนื่องด้วยทางเข้าออกที่มีขนาดเล็ก และมีการลำเลียงอุปกรณ์ได้อย่างลำบาก ส่งผลให้พยานหลักฐานถูกทำลายหรือเสื่อมสภาพก่อนเจ้าหน้าที่จะถึงที่เกิดเหตุ สอดคล้องกับงานวิจัยของเทวฤทธิ์ อุทธา (2555) พบว่าความล่าช้าของการมาถึงสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ พยานหลักฐานมักถูกทำลายหรือเสียหายก่อนเจ้าหน้าที่จะถึงที่เกิดเหตุ

“...บางที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ในชุมชนแออัด ทางเข้าเล็กมาก รถยนต์เลยเข้าไม่ได้ต้องเดินถืออุปกรณ์เข้าไปที่ละนิด ซึ่งกว่าจะถึงที่เกิดเหตุ และลำเลียงอุปกรณ์ครบก็ใช้เวลาพอสมควร...”

(ผู้เชี่ยวชาญตรวจสถานที่เกิดเหตุ, 28 สิงหาคม 2567)

(2) ขั้นตอนการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ

จากผลการศึกษาพบว่า การที่ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการตรวจสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ และเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุโดยที่ตนไม่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ

โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของตรองหทัย ประสิทธิ์ (2561) พบว่าการที่บุคคลอื่นซึ่งขาดความรู้ในการเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เช่น ประชาชน สื่อมวลชน ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และทำให้สถานที่เกิดเหตุถูกทำลายได้

“...ไปถึงที่เกิดเหตุแล้วเจอผู้เสียหายกำลังย้ายของในบ้าน และมีชาวบ้านใกล้เคียงเข้ามาช่วยขนย้ายสิ่งของ ทำให้ที่ทำงานลำบากและพยานหลักฐานปนเปื้อน บางทีชาวบ้านไม่ฟังต้องไปขอให้เจ้าหน้าที่อื่นๆช่วยห้าม...”

(พนักงานสอบสวน, 22 สิงหาคม 2567)

2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายใน

(1) ปัญหาด้านบุคลากร

จากการศึกษาพบว่า บุคลากรโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนขาดความรู้ความเข้าใจทางนิติวิทยาศาสตร์ และกระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานคดีเพลิงไหม้ ส่งผลให้มีการใช้ดุลพินิจในพยานหลักฐานคลาดเคลื่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชิสรา จิตราภิรมย์ (2563) โดยพบว่า พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการเลือกพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาในสำนวนสอบสวน ซึ่งมีผู้ใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้

“...ผมเป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งทำเคสเพลิงไหม้มาเยอะพอสมควร แต่ก็ยังไม่มีการจัดอบรมให้ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะเลย บางทีผมเองรวมถึงพนักงานสอบสวนคนอื่นๆก็อาจจะรวบรวมพยานหลักฐานตามดุลพินิจ ตามความรู้ที่มี ซึ่งถ้ามีความรู้ด้านคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะก็น่าจะช่วยให้ปฏิบัติงานได้ดีกว่านี้...”

(พนักงานสอบสวน, 22 สิงหาคม 2567)

(2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานในที่เกิดเหตุ มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานล่าช้า สอดคล้องกับรายงานทางวิชาการกลุ่มสิงโต (2557) พบว่าการประสานงานในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนกับหน่วยงานราชการอื่นๆมีขั้นตอนมาก ใช้เวลานานไม่ทันความต้องการ รวมถึงติดขัดเรื่องระเบียบภายในแต่ละองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของตรองหทัย ยศประสิทธิ์ (2561) พบว่ามีความล่าช้าในการเดินทางเนื่องจากระยะทางของหน่วยงาน และการเข้าถึงที่เกิดเหตุโดยไม่ระมัดระวังของเจ้าหน้าที่ ทำให้ที่เกิดเหตุเสียหาย

“...ผมประสานไปที่หน่วยงานนี้ให้มาที่เกิดเหตุซึ่งเป็นเวลากลางคืน กว่าจะประสานงานได้หลายขั้นตอนมากและไม่สะดวก...”

(พนักงานสอบสวน, 22 สิงหาคม 2567)

(3) ปัญหาด้านงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่า งบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การจัดซื้อยานพาหนะเพื่อใช้ในสถานที่ขนาดเล็ก หรือใช้ในกรณีมีเหตุที่ชุมชนแออัดซึ่งยากต่อการนำยานพาหนะขนาดใหญ่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับวิจัยของตรองหทัย ยศประสิทธิ์ (2561) พบว่าการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวน ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการป้องกันสถานที่เกิดเหตุ

“...งบที่จัดสรรมา ไม่เพียงพอเลย อุปกรณ์บางอย่างมันใช้แล้วทิ้งเพราะมันปนเปื้อน งานนี้ก็ต้องใช้เกือบจะหมดหรือถ้าหมดก็ต้องออกเองแล้วหารกัน...”

(ผู้เชี่ยวชาญตรวจสถานที่เกิดเหตุ, 28 สิงหาคม 2567)

(4) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์

จากการศึกษาพบว่า ยานพาหนะ เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ และมีความไม่ทันสมัย รวมทั้งปัญหาอายุงานของเครื่องมือที่เข้ามาเป็นระยะเวลาานาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยขององอาจ ธเนศนิตย์ (2565)

พบว่าเหตุการณ์ไฟไหม้ ส่วนมากมีข้อบกพร่องในด้านความปลอดภัยที่คล้ายคลึงกัน เช่นขาดความตระหนักด้านความปลอดภัย ขาดการซ่อมบำรุงเครื่องมือ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดไฟฟ้าลัดวงจร

“...อุปกรณ์บางชนิดราคาสูง ซึ่งที่นี้ไม่มีหรืออุปกรณ์ไม่พอก็ต้องไปอาศัยยืมจากศูนย์อื่น...”

(ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ, 28 สิงหาคม 2567)

3) ปัญหาด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายนอก

(1) ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง

จากการศึกษาพบว่า พบปัญหาด้านกฎหมาย ซึ่งมีการบัญญัติกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการพิจารณาหลักฐานในสำนวนเพียงฝ่ายเดียว โดยอาศัยดุลพินิจของพนักงานสอบสวน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชิสา จิตราภิรมย์ (2563) โดยพบว่า การใช้ดุลพินิจในการเลือกพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาในสำนวนสอบสวน กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความยุติธรรม

“...พนักงานสอบสวนอาจจะไม่ได้ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะ อาจจะใช้ดุลพินิจในพยานหลักฐานคลาดเคลื่อนได้ พอถึงขั้นอัยการก็ต้องเบิกพยานผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม...”

(พนักงานอัยการ, 28 สิงหาคม 2567)

(2) ปัญหาด้านสภาพสังคม

จากการศึกษาพบว่า ประชาชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ และไม่ทราบกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ โดยประชาชนมักเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เคลื่อนย้ายวัตถุพยานต่างๆในที่เกิดเหตุ เช่นทรัพย์สิน รวมถึงกรณีนักข่าวหรือสื่อมวลชนที่เข้าไปรายงานข่าวในบริเวณที่เกิดเหตุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้ยากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของฉันทนา วิทยนิษฐพงษ์ (2565) พบว่าประชาชน รวมถึงไทยมุง สื่อมวลชนรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการเข้าสถานที่เกิดเหตุซึ่งอาจทำลายพยานหลักฐานหรือเพิ่มวัตถุพยานให้แก่สถานที่เกิดเหตุ

“...เวลาเหตุเกิดอย่างในชุมชนแออัด ชาวบ้านเขาไม่ค่อยรู้ว่าต้องทำตัวยังไง ผมต้องมาคอยอธิบายว่าอย่าเข้ามาในเส้นที่กันไว้...”

(พนักงานสอบสวน, 22 สิงหาคม 2567)

(3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่าภาวะเศรษฐกิจ ส่งผลให้มีการจัดสรรงบประมาณที่น้อยลง รวมถึงสินค้าที่มีราคาสูงขึ้น จึงซื้ออุปกรณ์ได้น้อยลง ไม่เพียงพอที่จะกระจายไปยังศูนย์ต่างๆได้

“...เดี๋ยวนี้อุปกรณ์แพงขึ้น อุปกรณ์ที่ได้รับการจัดสรรก็น้อยลง อย่างแต่ก่อนราคาซื้ออาจจะได้เครื่องมือ 100 ชิ้น แต่พอปัจจุบันราคานี้ซื้อได้แค่ 70 ชิ้น ก็ทำให้เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานน้อยลงไปอีก กระจายไม่ทั่วทุกที่...”

(พนักงานสอบสวน, 22 สิงหาคม 2567)

(4) ปัญหาด้านเทคโนโลยี

จากการศึกษาพบว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่มีความล้าสมัย ไม่ได้อัปเดตเทคโนโลยี และเครื่องมือบางชนิดมีการใช้รุ่นเก่า และไม่มีเทคโนโลยีที่ใช้ในการประสานงานหรือติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกัน

“...อุปกรณ์บางชนิดไม่เหมาะสมกับพื้นที่เกิดเหตุ ก็ควรอัปเดตให้มีความทันสมัยหรือใช้เทคโนโลยีช่วยในการตรวจก็...”

(พนักงานสอบสวน, 22 สิงหาคม 2567)

6.2 แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ โดยแบ่งออกเป็น 4 แนวทาง ดังนี้

1) จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

จัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานรวบรวมพยานหลักฐาน ให้มีความรู้ความเข้าใจในปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและเป็นไปตามแนวทางเดียวกันได้อย่างถูกต้อง ซึ่งอาจนำระบบปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI มาจำลองสถานการณ์การตรวจสถานที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ หรือการปฏิบัติงานรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อประมวลผล วิเคราะห์ออกมาเพื่อช่วยให้เห็นภาพและแนวปฏิบัติในอนาคตได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร แสนแก้ว (2561) พบว่าควรจัดให้มีการฝึกอบรมทักษะการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นประจำทุกปีเพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมถึงการเพิ่มช่องทางการประสานงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสะดวกและรวดเร็วต่อการแจ้งเหตุ หรือเข้าพื้นที่เกิดเหตุ หรือการส่งข้อมูลสถานที่เกิดเหตุให้เจ้าหน้าที่ทราบ

2) เพิ่มงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

เพิ่มงบประมาณการจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ และยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงานให้เพียงพอต่อความต้องการตามความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ เพิ่มอัตราการจ้างบุคลากร รวมถึงเพิ่มการจัดซื้ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยในการตรวจสถานที่เกิดเหตุหรือช่วยตรวจวัตถุพยาน หรือเพิ่มงบประมาณสำหรับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร แสนแก้ว (2561) ที่กล่าวว่า การมีอุปกรณ์ที่เพียงพอครบถ้วน และมีความทันสมัยจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวน รวมถึงการเพิ่มอัตราการจ้างบุคลากร หรือกำลังพลของพนักงานสอบสวน หรือผู้ช่วย ซึ่งจะส่งผลให้การตรวจสถานที่เกิดเหตุมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ให้ความรู้แก่ประชาชน

การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน ให้ทราบถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้เพื่อให้ทราบขอบเขตของตนเอง และไม่เป็นการเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่ เช่นการทำแอมพลีเคชั่นได้ตอบข้อมูลหรือสร้างตู้บริการในการให้ข้อมูลการเกิดเหตุเพลิงไหม้และการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ตามหมู่บ้านหรือชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของตรองหทัย ยศประสิทธิ์ (2561) พบว่า ควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนถึงความสำคัญของสถานที่เกิดเหตุถึงการปฏิบัติตนในสถานที่เกิดเหตุอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นการรักษาสภาพของสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งหากประชาชนทราบจะทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รวดเร็วและเกิดผลกระทบต่อพยานหลักฐานน้อยลง

4) แก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมพยานหลักฐาน และมีบทลงโทษทางอาญาสำหรับบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

4.1 การแก้ไขกฎหมาย ในการกำหนดปริมาณของโทษมาเป็นเกณฑ์เพื่อให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ซึ่งมีการกำหนดปริมาณของโทษเพื่อมีการขอผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวดี ไกรฤกษ์ (2561) พบว่าหากไม่จำกัดอัตราโทษในความผิดยอมเป็นผลให้พนักงานสอบสวนสามารถแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาได้กว้างขวางมากขึ้น และการเพิ่มบทลงโทษทางอาญากรณีมีบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งอาจทำให้มีการยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน มีการปนเปื้อนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเรวดี ไกรฤกษ์ (2561) พบว่าหากมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ไม่มีความจำเป็นที่เกี่ยวข้องเข้าไปในบริเวณที่เกิดเหตุ จะทำให้พนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานสามารถตรวจเก็บวัตถุพยานหลักฐานได้โดยสมบูรณ์ ส่งผลให้การตรวจพิสูจน์ทางวิทยาการจากห้องปฏิบัติการมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

4.2 การกำหนดขอบเขตอำนาจในการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ให้มีความชัดเจนและโปร่งใสในการใช้ดุลพินิจและเพื่อความเป็นธรรมแก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ ผิวทองคำ (2565) พบว่า ควรปรับปรุงอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายอาญา หากมีเหตุขัดข้องทำให้ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ พบปัญหาว่าบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจทางนิติวิทยาศาสตร์เนื่องด้วยขาดการฝึกอบรมการปฏิบัติงานในคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะ และเจ้าหน้าที่เข้าถึงสถานที่เกิดเหตุล่าช้าเนื่องด้วยขนาดทางเข้าออกสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงปัญหางบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งพบปัญหาเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีอายุการใช้งานเป็นระยะเวลานาน ขาดการบำรุงรักษา และไม่ได้อัปเดตเทคโนโลยี หรือมีการนำระบบปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยในการปฏิบัติงาน และพบปัญหาว่าเมื่อเกิดเหตุมักมีประชาชน สื่อมวลชนรวมถึงบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวในสถานที่เกิดเหตุเนื่องด้วยขาดความรู้ในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ และส่วนสุดท้ายคือปัญหาการบัญญัติกฎหมายการให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการพิจารณาพยานหลักฐานซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการพิจารณาหลักฐานในสำนวนเพียงฝ่ายเดียว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้

- 1) ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ควรมีการจัดอบรมหรือให้ความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ แก่เจ้าหน้าที่ดับเพลิง ในการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ และจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์หรือการบำรุงรักษาเครื่องมือ ให้เพียงพอต่อความต้องการ
- 2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีการจัดอบรมการปฏิบัติงานในคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะให้แก่เจ้าหน้าที่ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่นการนำระบบปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI มาช่วยในการรวบรวมพยานหลักฐาน หรือช่วยในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ โดยนำมาประมวลผลในการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน
- 3) หน่วยงานทางปกครอง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน บ้านเรือนต่างๆ ในการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ โดยการทำโครงการอบรมภายในหมู่บ้าน หรือทำแผ่นพับแจกให้แก่ประชาชน

8. เอกสารอ้างอิง

กนกพร แสนแก้ว. (2561). การศึกษาความรู้ความเข้าใจด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่ ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2566). สถิติสาธารณภัย. สืบค้น 25 มีนาคม 2567, จาก <https://dpmreporter.disaster.go.th/portal/disaster-statistics>.

- กลุ่มสิงโต. (2557). **ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ.** รายงานทางวิชาการหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรม สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม. สืบค้น 29 กันยายน 2567, จาก <https://www.oja.go.th/wp-content/uploads/2023/04/Singha-YTS5.pdf>.
- ฉันทนา วิทยนิษฐพงษ์. (2565). **สมรรถนะในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวน สังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7.** วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตรองหทัย ยศประสิทธิ์. (2561). **ความรู้ความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจนครบาล 8.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทวฤทธิ์ อุทธา. (2555). **การศึกษากระบวนการรักษาสถานที่เกิดเหตุและรักษาวัตถุพยานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิต่าง ๆ ในเขตจังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิสิษฐ์ สีกากี. (2561). **ปัญหาและอุปสรรคการใช้อำนาจและดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(1); 181.**
- เรวดี ไกรฤกษ์. (2561). **แนวทางการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวนเพื่อดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สันติ ผิวทองคำ. (2565). **การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักกฎหมายและวิชาการยุติธรรม. (2562). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** สืบค้น 10 พฤษภาคม 2567. จาก <https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/115/iid/121396>.
- สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ. (ม.ป.ป.). **คู่มือบริหารจัดการสถานที่เกิดเหตุ.** สืบค้น 18 พฤษภาคม 2567. จาก <https://research.rpca.ac.th/content/Kanokporn2561.pdf>.
- องอาจ ธเนศนิตย์. (2565). **กรณีศึกษาอุบัติเหตุเพลิงไหม้รุนแรงจากอดีตถึงปัจจุบัน. ศูนย์ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- อัญชิสา จิตราภิรมย์. (2563). **ศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 5(3); 1.**